

2001. – С. 6-19.

8. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Феміда, 1996.

9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. Стаття № 1 Першого протоколу.

10. Цивільний кодекс України (редакція від 14.06.2007) : Закон від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40.

11. Філик Н. М., Белуга Ю.М. Становлення відносин власності в громадянському суспільстві / Філик Н. М., Белуга Ю.М. // Юридичний вісник. – 2012. – № 2. – С. 94-98.

12. Кузнєцова Н. Власність як основа громадянського суспільства і демократичної держави / Н. Кузнєцова // Право України. – 2011. – № 5.

13. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / О. В. Петришин. – Х. : Право, 2014.

Рибалкін Андрій Олександрович

кандидат юридичних наук, доцент,

декан факультету № 1,

член правління Дніпропетровської обласної організації

«Асоціація українських правників»

Савельєва Аліса Валеріївна

студентка факультету № 4

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРАВОВА ДЕРЖАВА: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА МОДЕЛЬ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗБУДОВИ В УКРАЇНІ

Дослідження теоретичних та практичних проблем сучасних концепцій правової держави пов'язано: по-перше, з необхідністю створення цілісної теорії правової держави; по-друге, з потребою вдосконалення чинного законодавства, приведення його у відповідність з чинною Конституцією України, вдосконалення інституту парламентаризму, щоб сформувавши модель правової держави, найбільш відповідної реаліям України; по-третє, з необхідністю вивчення довготривалого досвіду формування правової держави в розвинених країнах, щоб вжити його в побудові правової держави в Україні.

Серед авторів, які зробили вагомий внесок у напрям дослідницьких праць щодо концепцій правової держави, слід назвати такі імена, як: І. Воронів, В. Горбатенко, Ф. Кирилюк, І. Кресіна, Ф. Рудич, П. Шляхтун.

До питань осмислення процесів побудови в Україні правової держави зверталась значна кількість провідних вітчизняних науковців. Це праці таких авторів: Ю. Грошевой, М. Козюбра, О. Копиленко, О. Костенко, В. Шаповал,

Ю. Шемшученко.

Ми є свідками й учасниками творення новітньої Української держави. Більш як тисячолітній досвід суспільної та політичної консолідації українського народу лягає в фундамент розбудови в нашій країні правової держави [10, с. 4].

Право покликане бути інструментом духовного оздоровлення українського суспільства. Саме існування норм, які гарантують права особи, родини (сім'ї), нації, реалізації цих норм у суспільній практиці сприятимуть появі почуття безпеки, захищеності, стимулюватимуть розвиток відчуття волі, свободи як окремої людини, так і всього українського народу. Водночас лише свобода особи породжує свободу народу, а ця остання дає змогу і народу і окремішній особі відчувати себе рівними серед інших людей і народів.

Україна прагне увійти в європейську і світову спільноту. Обов'язковими умовами такого входження є економічна, політична і культурна інтеграція. Проте без волі і свободи для індивіда і народу жодний з напрямів інтеграції є недоступний, а сама інтеграція стає нездоланим бар'єром [2, с. 232].

Сучасна Українська держава ще далека від досконалості, але вона формується на правильних теоретичних і правових засадах: підставою для функціонування держави загалом і окремих її органів є право; головними цілями її є захист прав особи, родини (сім'ї), нації; вона повинна бути демократичною; органи влади мають формуватися гласно та бути підконтрольні народowi; свої повноваження держава реалізує не лише через примус, а й через силу громадської думки; органом держави, який забезпечує справедливість і дає змогу захистити своє право, є гласний, високопрофесійний, сформований демократичним шляхом суд; Українська держава повинна синтезувати досвід творення держави і права всіх минулих поколінь протягом тисячолітньої історії.

Правова держава для сучасної України – це не реалії, а перспектива, ідеальна модель для руху, для подолання тоталітарного минулого. Тому про правову державу можна говорити скоріше всього як про принцип, яким слід керуватися українському народу при здійсненні всієї своєї державно-правової життєдіяльності [3, с. 11].

В Україні зберігає свою актуальність та значущість проблема наукового осмислення тих фундаментальних ідей та положень, які лежать в основі як самої моделі правової держави, так і процесу її формування і розвитку в тих чи інших конкретних політичних, культурно-національних, економічних та історичних умовах.

Попри значні зусилля із забезпечення принципів верховенства права, верховенства Конституції, законності, пріоритету прав людини і громадянина, процес формування правової держави гальмується. Діє якийсь додатковий і значною мірою неврахований фактор, який не дозволяє реалізовувати класичні принципи правової держави. Тому суттєвою помилкою, якої часто припускаються ті, хто намагається якнайшвидше перетворити Україну на право-

ву державу, є те, що для них вона зводиться виключно до додавання тих чи інших правових інститутів, забезпечення ефективного функціонування конкретних органів державної влади. При цьому не враховується одна вирішальна обставина. Річ у тому, що правова держава не є чимось таким, що можна побудувати до будь-якого суспільства, оскільки процес її генези взаємопов'язаний з паралельним розвитком того середовища, в якому вона існує. Правова держава повинна мати своє підґрунтя, свою основу. Такою основою може бути лише правове громадянське суспільство [12, с. 22].

Суспільство як певна система соціальних відносин не може перебувати в хаотичному стані, взаємні стосунки людей так чи інакше мають бути впорядкованими, але роль державних і недержавних засад в їх організаціях та регулюванні може бути різною. Низький рівень соціальної активності індивідів, відсутність громадських об'єднань або їх недосконалість компенсуються надмірним втручанням у суспільні взаємовідносини з боку інститутів державної влади. Коли ж значне коло питань організації спільної життєдіяльності людей вирішується на автономних засадах в межах вільно утворюваних ними різноманітних об'єднань, то це знижує потребу у використанні державно-примусових заходів, що за звичайних обставин розглядаються скоріше як виняток, ніж правило.

Конституційно проголосивши свій намір стати демократичною і правовою, Україна, безумовно, водночас не перетвориться на таку. Потрібен певний період для трансформації відповідних державних і суспільних інститутів, їх адаптації до нових політичних та соціально-економічних умов. Більшість ознак української правової державності мають формальний характер, а побудувати правову державу лише за формальними ознаками неможливо. Без органічного поєднання легітимної влади із забезпеченою у суспільстві свободою, без ефективного функціонування влади з дотриманням її окремими гілками вимог закону і забезпечення його верховенства в діяльності держави та усіх сферах суспільного життя з відповідністю самих законів суспільній етиці правова державність залишається формальним лозунгом і недосяжною мрією [7, с. 172].

Фундаментом, передумовою правової державності є формування громадянського суспільства, в якому був би забезпечений вільний і всебічний розвиток кожної особистості, суспільства, в якому функціонували б демократичні громадські інститути, що забезпечують свободу слова та інформації, гарантують силою громадської думки і суспільної моралі вільні вибори, наявність легальної опозиції та багатопартійність і цим самим унеможливають узурпацію влади. На жаль, традиції демократії в Україні ще досить слабкі. Причому показовим є факт: коли на теоретичному рівні чимало питань функціонування демократичних інститутів розроблено досить детально, то справа з їх практичною реалізацією в діях державних органів значно відстає. Побудова правової держави глибоко пов'язана також зі зміцненням демократичних традицій функціонування державної влади. Ці традиції лише формують-

ся і досягнення усталеності у здійсненні влади є довготривалим процесом. За умов збереження вільних виборів, демократичного політичного режиму, свобод преси, формування поваги до прав і свобод громадян з боку держави та її посадових осіб дані традиції, безперечно, сформуються. І варто сподіватись, що саме вони стануть чи не найбільшою запорукою правової держави та її спадкоємності [8, с. 15].

Побудова реальної правової держави значною мірою залежить від рівня соціально-економічного розвитку країни, накопичення матеріальних благ, що давало б можливість здійснення ефективної соціально-економічної політики, забезпечення соціально-економічних прав громадян. Адже не випадково поняття правової держави у багатьох країнах є невіддільним від поняття соціальної держави. Однак загострення соціально-економічної кризи в Україні не дає підстав для ефективного здійснення соціально-економічної політики. Населення розчароване нездатністю держави надати певні соціальні гарантії, пенсійне забезпечення на рівні проголошеного Конституцією України гарантованого достатнього життєвого рівня для особи та її сім'ї. Відтак, це негативно впливає на підтримку державної політики, актів законодавства, які приймаються парламентом, позначається на легітимності самої влади, знижується рівень законслухняності громадян, поваги до закону. Все це є вираженням кризи сучасної правосвідомості, коли зниження рівня перелічених показників спричиняє зниження рівня правової культури, відчуження громадян від участі у правовому житті і відповідно – розрив зв'язку між громадянським суспільством і державною владою.

Однією з вирішальних ознак правового суспільства, на тлі якого й формується правова держава, є рівень його правової культури, правової свідомості та правової ідеології [8, с. 18].

Проблеми, що стоять перед Україною на шляху побудови правової держави, можна попередньо узагальнити таким чином: 1) усі сфери життєдіяльності охоплені системною кризою, особливо вражені економіка та соціальна сфера; 2) на рівні керівництва державою відсутнє цілісне уявлення про шляхи виходу із кризи, оскільки кожен уряд, пропонуючи власну програму дій, не несе відповідальності перед суспільством за її виконання; 3) продовжується протистояння між законодавчою і виконавчою гілками влади; 4) незважаючи на наявність великої кількості політичних партій, суспільство державна влада політично не структуровані; 5) не здійснюється належним чином судова й адміністративна реформи.

Тому можна стверджувати, що перед українським суспільством і державою постала нагальна необхідність системного та одночасного вирішення трьох надзвичайно складних і масштабних проблем.

По-перше, необхідність досягнення усталених в Європі стандартів і норм організації політичної, економічної, соціальної і культурної сфер. По-друге, усвідомлення суспільством та державою ключових тенденцій суспільного розвитку в Європі та світі в цілому і пошуку, виходячи з цього, страте-

гічних орієнтирів майбутнього України. По-третє, практичний поступ суспільства і держави за обраними дороговказами. Для цього необхідне як визначення загальної траєкторії суспільно-політичного розвитку, так і внесення відповідних конкретних коректив та уточнень до суспільної практики сьогодення, виходячи з конкретних результатів діяльності суспільних інституцій на певній стадії суспільних перетворень.

Одночасно потребує кардинального вирішення питання подолання масової бідності як постійного джерела дестабілізації суспільства та його деформування. Адже вона перманентно породжує і підживлює згубні соціальні хвороби (злочинність, алкоголізм, наркоманію, проституцію тощо), спотворює суспільну свідомість та систему суспільної комунікації.

У зв'язку з розвитком процесів інтеграції України у європейське співтовариство дієвим чинником побудови правової держави стає вплив на українську політичну систему європейських цінностей [2, с. 232].

Побудову правової держави в Україні в першу чергу слід починати з виховання широких мас населення, а не з декларативного підходу.

Отже, власна держава і право для українського народу є не лише головною метою, а й найвищою цінністю. Усвідомлення її є запорукою вдосконалення і розвитку кожного зокрема і всіх громадян України разом. Незважаючи на певні здобутки в справі побудови правової держави, нам необхідно ще докласти чимало зусиль для вирішення цієї проблеми.

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К. : Преса України, 1997. – 80 с.

2. Валецький О. Стратегія європейської інтеграції України через призму проблем внутрішнього розвитку // Вісник Української Академії державного управління при Президенті України. – 2009. – № 4. – С. 232.

3. Воронов І. О. Правова держава: історія, теорія, методологія дослідження : автореф. дис. ... д-ра. політ. наук: 23.00.02 / НАН України; Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень. – К., 2008. – 30 с.

4. Гусарев С. Д., Олійник А. Ю., Слюсаренко О. Л. Теорія права і держави : навч. посібн. – К. : Правова єдність, 2008. – 460 с.

5. Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи / за ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2007. – 656 с.

6. Загальна теорія держави і права : навч. посібн. / Р. А. Калюжний та ін. – К. : Видавництво ПАЛИВОДА А.В., 2007. – 427 с.

7. Заєць А. П. Правова держава // Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – С. 172-210.

8. Кириченко С. О. Шляхи формування громадянського суспільства і правової держави / С. О. Кириченко. – К. : Логос, 2010 – 88 с.

9. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія / Л. Р. Наливайко. – Х. : Право, 2009. – 600 с.

10. Паламарчук В. М., Литвиненко О. В., Янішевський С. О. Трансформація демократії та пошук стратегії суспільно-політичного розвитку України : монографія. – К. : НІСД, 2010. – 120 с.

11. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і прак-

тики / Скрипнюк О. В. – К. : Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2011. – 600 с.

12. Тимченко С. М. Громадянське суспільство і правова держава в Україні / С. М. Тимченко. – Запоріжжя : Запорізький юридичний інститут МВС України, 2012. – 193 с.

13. Тимошук А. В. Правовое государство в Украине: теория, история, перспективы. – Симферополь : Таврия, 2007. – 63 с.

14. Шемшученко Ю. С. Теоретичні проблеми формування правової держави // Шемшученко Ю. С. Вибране. – К. : Юридична думка, 2008. – С. 75-79.

Зимовець Андрій Валерійович

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри загальноправових дисциплін,
член Дніпропетровської обласної організації
«Асоціація українських правників»

Безугла Ірина Валеріївна

студентка факультету № 2
заочного навчання цивільних осіб ННІ ПОЗН

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ЗАКОНОДАВЧИЙ АСПЕКТ

Необхідність створення в Україні надійної системи захисту права інтелектуальної власності обумовлена вимогами ХХІ століття. Незалежна держава не може існувати без повноцінної соціально-економічної основи, а підґрунтям для цього має бути належний рівень державної політики, спрямованої, зокрема, і на захист права інтелектуальної власності. Від вирішення проблеми створення оптимальної системи адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності в Україні залежить міцність економічного розвитку для формування інноваційної моделі, її модернізації, підвищення конкурентоспроможності у світі.

Важливість й актуальність розгляду проблеми захисту права інтелектуальної власності зумовлено рядом обставин: по-перше, прагнення України бути не тільки асоційованим членом, а й отримати статус повноправного члена ЄС вимагає проведення необхідних реформ та здійснення адаптації національного законодавства до європейських та міжнародних стандартів, зокрема і в галузі, що стосується захисту авторського права та інтелектуальної власності; по-друге, одним із найголовніших пріоритетів у соціально-економічному розвитку суспільства та держави на сьогодні є інтелектуальна, творча діяльність, порушення якої може завдавати великої матеріальної та моральної шкоди як